

PIETER J. LALLEMAN

NA MAFEACHT GEBEURDE ER LANGE TIJD NIETS
JE KUNT HET EVANGELIE OPENBARING KOMT ER EEN JOODSE ANTICHRIST
JE KUNT BIJBEL LEZEN ZONDER GELOOF
HET OUDE TESTAMENT ZIT VOL ONTERECHT GEWELD
DAVID EN JONATHAN KUNNEN WE BETER OVERSLAAN
DE WALVIS EN DE BOOM STAAN CENTRAAL IN JONA
ER WAREN DRIE 'WIJZEN UIT HET OOSTEN'
MARTA MAGDALENA WAS EEN PROSTITUEE
JEZUS SPRAK NIET OVER DE BETEKENIS VAN ZIJN DOOD
HET EVANGELIE VAN THOMAS HOORT OOK IN DE BIJBEL
JAKOBUS EN PAULUS SPREKEN ELKAAR TEGEN

nieuwe

MISVERSTANDEN

OVER DE BIJBEL

g

Vijftig nieuwe misverstanden over de Bijbel

Copyright © 2024 Uitgeverij Gideon

Auteur: Pieter J. Lalleman

Omslagontwerp en binnenwerk: Jonathan Reining, Jore ontwerp

Redactie: Monica van Bezooijen, Zoveel Zinnen

Jaar van uitgave: mei 2024

Uitgave: Gideon, Hoornaar, Nederland

www.gideonboeken.nl

ISBN: 978-90-5999-253-5

NUR: 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een databank of doorgegeven in welke vorm of op welke wijze dan ook, behalve voor korte citaten in recensies of artikelen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 6

Algemeen

- 51. Na Maleachi gebeurde er lange tijd niets 9
- 52. De Dode Zee-rollen spreken over Jezus 13
- 53. Je moet die verhalen niet letterlijk nemen 16
- 54. Je kunt bijbellezen zonder geloof 21
- 55. De bijbeltekst is bewust veranderd 24
- 56. De Septuaginta heeft geen waarde voor ons 27
- 57. De Bijbel staat vol draken 31

Oude Testament

- 58. Het Oude Testament zit vol onterecht geweld 36
- 59. Eva was het hulpje van Adam 40
- 60. De geslachtsregisters helpen bij het berekenen van de leeftijd van de aarde 43
- 61. Leviticus is een ongestructureerd boek 47
- 62. Deuteronomium bevat slechts een herhaling van eerdere wetgeving 50
- 63. Richteren kunnen we beter overslaan 54
- 64. Ruth was een mooie jonge vrouw en andere misverstanden rondom Ruth 58
- 65. David en Jonathan hadden een seksuele relatie 62

66. David en Salomo waren goede koningen 65
67. Esther is een romance 68
68. Alle psalmen zijn lofliederen 71
69. Het Hooglied gaat over Jezus 74
70. Er staan vier knechtsliederen in Jesaja 78
71. Jeremia jermieerde altijd maar 82
72. Het boek Klaagliederen is door Jeremia geschreven 86
73. De walvis en de boom staan centraal in Jona 89

Nieuwe Testament

74. Nieuwtestamentisch Grieks is een moeilijke taal 92
75. Met de Romeinen was het wel uit te houden 96
76. De vier evangeliën zijn ooggetuigenverslagen 99
77. Kerstfeest is belangrijk in de Bijbel 104
78. Er waren drie 'wijzen uit het oosten' 106
79. De Bijbel idealiseert de discipelen 109
80. Het koninkrijk van God is iets anders dan het koninkrijk der hemelen 113
81. Maria Magdalena was een prostituee 117
82. Jezus sprak niet over de betekenis van zijn dood 120
83. Lukas gebruikt medische taal 124
84. Je kunt het evangelie van Johannes alleen letterlijk lezen 127
85. De opstandingsverhalen spreken elkaar tegen 131
86. Alle christenen kunnen in tongen spreken 134
87. De brief aan de Hebreëen gaat alleen over het nieuwe verbond 138
88. De vier ruiters in Openbaring vormen een hechte groep 142
89. Volgens Openbaring komt er een Joodse antichrist 145

Paulus

90. Het gaat bij Paulus meestal over de rechtvaardiging door het geloof 148
91. Paulus was vooral een dogmatische denker 151
92. Jakobus en Paulus spreken elkaar tegen 156
93. De Efezebrief werd (alleen) geschreven aan de gelovigen in Efeze 160
94. Paulus weet/vertelt niets over Jezus 163
95. Paulus was altijd op reis 167

Diverse onderwerpen

96. Het evangelie van Thomas hoort ook in de Bijbel 172
97. De nieuwtestamentische gemeenten zijn ons tot voorbeeld 175
98. De Bijbel belooft dat gelovigen rijk zullen worden 180
99. Jezus hield de Torah en dus moeten wij het ook doen 184
100. Het Nieuwe Testament bevat antisemitische elementen 188

Inleiding

Dit boek is een vervolg op het succesvolle *50 Misverstanden over de Bijbel* (zie afbeelding hiernaast), maar het kan gelezen worden zonder kennis van het eerste deel. Ook in dit tweede boek wil ik graag op een ontspannen maar gedegen manier een introductie op de Bijbel geven. Ik heb eenvoudig geschreven, maar bepaald niet simplistisch, zoals ik eigenlijk in al mijn boeken probeer te doen. De 50 hoofdstukken kunnen in elke willekeurige volgorde gelezen worden, want ze staan los van elkaar. De bedoeling is dat de lezer in elk hoofdstuk iets leert en iets positiefs meeneemt. Daartoe ga ik opnieuw een aantal vooroordelen en verkeerde opvattingen over de Bijbel te lijf.

Ik heb de Herziene Statenvertaling (HSV) als basis gebruikt, maar ook met een andere vertaling kun je dit boek prima volgen. Door diverse vertalingen te gebruiken, kom je vaak dicht bij de betekenis van de Bijbel. Hier en daar laat ik zien hoe de keuzes van bijbelvertalers op misverstanden zijn gebaseerd, of omgekeerd een misverstand in de hand hebben gewerkt.

50 nieuwe misverstanden over de Bijbel is heel geschikt om aan iemand te geven die weinig in de kerk komt, maar wel interesse heeft in de Bijbel. Ook kun je het goed gebruiken voor bespreking in een bijbelstudiegroep die bijvoorbeeld na de Alphacursus ontstaat.

Mijn wens is dat ook dit boek de lezers helpt om de Bijbel beter te begrijpen en Jezus Christus beter te leren kennen.

Pieter J. Lalleman

MISVERSTAND 51

Na Maleachi gebeurde er lange tijd niets

De Bijbel bestaat uit twee delen, het Oude en het Nieuwe Testament. Het laatste boek van het Oude Testament is Maleachi. Het optreden van deze profeet kunnen we niet precies dateren, maar het zal niet later dan 400 voor Christus geweest zijn. Waarschijnlijk was dit kort na het optreden van Ezra en Nehemia, zodat de boeken Ezra en Nehemia achtergrondinformatie geven over Maleachi's tijd. Er worden in het Oude Testament vrijwel geen gebeurtenissen van na het jaar 400 vermeld (maar zie punt 3 hieronder) en het Nieuwe Testament begint met gebeurtenissen die 400 jaar later plaatsvonden.

De meerderheid van de Joden in Jezus' tijd geloofde dat God niet meer door profeten tot zijn volk sprak. Je zou dus kunnen denken dat er tussen de tijd van Maleachi en het begin van het Nieuwe Testament niets van betekenis is gebeurd, omdat de Bijbel er niet over vertelt, maar dat is een misverstand. Er gebeurde weliswaar niets dat als openbaring van God werd opgeschreven en erkend, maar er gebeurden wel veel dingen die belangrijk zijn om het Nieuwe Testament te begrijpen. Ik doe een greep.

1. In de tijd van Ezra, Nehemia en Maleachi maakte Israël deel uit van het Perzische Rijk dat door Cyrus de Grote op de kaart was gezet. (Deze koning heet in de HSV Kores, zie Jesaja 44:28, 45:1, 1 Kronieken 36:22-23, Ezra 1:1-2, enzovoort.) Maar in de tijd van Jezus heersen de Romeinen over het land. Er was heel wat gebeurd in de tussentijd! Het Perzische Rijk werd rond 330 verslagen door

de Grieken onder leiding van Alexander de Grote; verschillende rijken die na de dood van Alexander ontstonden, hadden de macht in Israël, totdat in 167 voor Christus de Makkabeeën in opstand kwamen. Deze Makkabeeën waren leden van een Joodse priesterfamilie en in 164 veroverden zij Jeruzalem. Simon de Makkabeeër verwierf zelfs de onafhankelijkheid van het land in 140. Je leest over deze dingen in de boeken 1 en 2 Makkabeeën, die bij de apocriefe boeken horen maar wel veel informatie bevatten.¹ De onafhankelijkheid van Israël duurde echter minder dan honderd jaar, want in 63 voor Christus namen de Romeinen de macht in het land over.

2. De aanwezigheid van de Romeinen verklaart allerlei zaken in het Nieuwe Testament.² Zij hieven bijvoorbeeld zware belastingen, waarvan een deel voor hen werd verzameld door tollenaars. Dat waren Joden en daarom collaborateurs. Geen fijne mensen dus, en het is daarom opvallend dat Jezus hen niet links liet liggen.

De Romeinen waren geweldige wegen- en bruggenbouwers en zij maakten het reizen daardoor veel eenvoudiger; zo bereidden zij letterlijk de weg voor Paulus en de andere apostelen, die met het goede nieuws over Jezus de wereld introkken. De Middellandse Zee was een binnenzee van het Romeinse Rijk waarop kon worden gevaren zonder angst voor piraten. In het Romeinse Rijk heerste vrede, nadat er sinds Alexander de Grote vrijwel voortdurend oorlog was geweest.

Anderzijds waren de Romeinen ook degenen die kruisiging invoerden als vorm van voltrekking van de doodstraf. In het Oude Testament komt alleen steniging voor. Bovendien moesten zij als bezettende macht elk Joods doodvonnis goedkeuren (Johannes 18:31).

3. In Mattheüs 24:15 (Markus 13:14) spreekt Jezus over 'de gruwel van de verwoesting'. Deze uitdrukking was zijn hoorders al bekend

uit Daniël 8:13, 9:27 en 12:11. In deze verzen heeft hij betrekking op de ontwijding van de tempel door koning Antiochus Epifanes in het jaar 167 voor Christus. Deze ontwijding was de directe aanleiding tot de opstand van de Makkabeeën. Jezus zegt dus dat zoiets vreselijks als destijds opnieuw zal plaatsvinden in de toekomst.

4. Het Oude Testament is in het Hebreeuws geschreven, maar het Nieuwe Testament in het Grieks. Ook in dat opzicht was er veel veranderd. De regering van Alexander de Grote en zijn opvolgers bracht niet alleen militaire overheersing, maar ook werd het Midden-Oosten overspoeld door de Griekse cultuur. Hierdoor werd het Grieks de internationale voertaal, ongeveer zoals het Engels tegenwoordig, ook voor Joden. Ook de Romeinen bedienden zich in het dagelijkse leven meestal van het Grieks; het Latijn was alleen hun officiële taal. Dit verklaart bijvoorbeeld de drie talen waarin het opschrift aan het kruis van Jezus werd geschreven (Johannes 19:20). In de eerste gemeente leidde het verschil tussen Hebreeuwssprekenden en Griekssprekenden tot problemen (Handelingen 6:1) In de vroege kerk buiten het land Israël was de voertaal Grieks.

5. Tijdens zijn optreden had Jezus te maken met groepen zoals de Farizeeën, de Sadduceeën en de Zeloten, die je in het Oude Testament nog niet tegenkomt. In Misverstand 25 vertelde ik al dat deze groepen waren ontstaan in de periode tussen de Testamenten, dus de 400 jaar tussen Maleachi en Mattheüs. De Farizeeën verzetten zich tegen de Grieks-Romeinse invloed op de Joodse cultuur (die we hellenisering noemen) terwijl de Sadduceeën deze hellenisering van de Joodse cultuur juist toejuichten. De Zeloten waren vrijheidsstrijders die de Romeinen het land uit wilden werken.

6. In het Oude Testament bestaan er nog geen synagogen, maar in het Nieuwe Testament zijn ze er ineens, zowel in het land Israël als op de routes van Paulus' reizen en in heel het Romeinse Rijk. Waar komen ze vandaan? Dat weten we niet want niemand uit die tijd heeft er iets over geschreven! Latere Joodse tradities zeggen wel dat Abraham of Mozes de stichter van het instituut synagoge was, maar dat klopt niet. Er is gedacht dat synagogen in de Babylonische ballingschap waren ontstaan, maar daarvoor is ook geen bewijs.

De oudste synagogen zijn gevonden in Egypte en stammen uit de derde eeuw voor Christus. Vanaf de tweede eeuw voor Christus zijn er ook teksten uit Egypte die synagogen noemen en het lijkt erop dat vanaf die tijd de synagoge een normaal verschijnsel was geworden. Bij anti-Joodse onlusten – die veel voorkwamen – moesten de synagogen het als eerste ontgelden.

Er zijn geen gedetailleerde beschrijvingen van wat er in een synagoge allemaal gebeurde. We weten alleen zeker dat men er op de sabbat samenkwam voor schriftlezing en gebed. Er werden in elk geval geen offers gebracht, want dat gebeurde alleen in de tempel in Jeruzalem. Duidelijk is natuurlijk wel dat synagogen een grote rol speelden in het optreden van Jezus.

Kortom, er was heel wat gebeurd in de 400 jaar tussen Maleachi en Johannes de Doper. De wereld van het volk Israël was enorm veranderd. En ja, er werd ook geschreven, maar de boeken die in deze periode ontstonden noemen we de apocriefe boeken en ze staan niet in de Bijbel.³

1. Zie over deze boeken Misverstand 21.

2. Zie over de Romeinen ook Misverstand 75.

3. Zie over deze boeken Misverstand 21.

De Dode Zee-rollen spreken over Jezus

Over de boekrollen die vanaf 1946 in grotten bij de Dode Zee gevonden werden en die we daarom de Dode Zee-rollen noemen, zijn lange tijd veel misverstanden en complottheorieën in omloop geweest. Dit kwam onder andere doordat deze geschriften met veel vertraging werden gepubliceerd: pas meer dan veertig jaar na hun ontdekking was de complete tekst beschikbaar! In de tussenliggende tijd werd er druk over hun inhoud gespeculeerd en van alles gesuggereerd. De publicatie was bijvoorbeeld in handen gegeven van Rooms-katholieke geleerden – hield het Vaticaan hun werk tegen? Antwoord: nee, deze geleerde mannen waren lui en incompetent.

Wat zijn dan deze Dode Zee-rollen? Het zijn teksten van en voor Joden, die werden geschreven in de periode tussen het Oude en Nieuwe Testament. Sommige staan op complete rollen, andere zijn juist slecht bewaard gebleven en staan op duizenden fragmenten en snippers. Er zijn kopieën van het Oude Testament bij, maar ook (sektarische) bijbeluitleg en (andere) sektarische teksten. Een bekend misverstand is dat er ook christelijke teksten tussen de Dode Zee-rollen zouden zitten, zoals een fragment van het evangelie van Markus, maar dat is beslist niet zo.

In vier verschillende teksten op Dode Zee-rollen is sprake van een 'leraar der gerechtigheid'. Dat lijkt een schuilnaam te zien, die mogelijk is ontleend aan Joël 2:23. Een van de vele fake nieuwsbe-

richten voordat de inhoud van de rollen algemeen bekend werd, was dat met deze titel Jezus van Nazareth werd aangeduid. Of was het een pseudoniem voor Johannes de Doper? Of anders voor Jakobus, de broer van Jezus, die volgens het Nieuwe Testament (Handelingen 12:17, 15:13, 21:18; Galaten 1:19, 2:9) de leider van de gemeente in Jeruzalem was? Allemaal misverstanden. Er werd gesuggereerd dat er in de teksten sprake van was dat de 'leraar der gerechtigheid' werd gekruisigd, maar ook dat bleek een misverstand. Deze leraar was ook geen messiaanse figuur en had amper overeenkomsten met Jezus. Je kunt hem waarschijnlijk het best zien als een soort Ezra: een geïnspireerde uitlegger van de wet. Waarschijnlijk leefde hij in de tweede eeuw voor Christus.

De tegenstander van de 'leraar der gerechtigheid' wordt aangeduid als 'goddeloze priester'; enkelen meenden dat daarmee Paulus werd bedoeld. Waar ligt de grens tussen misverstand en wilde speculatie?

Enkele geleerden gingen in de jaren vijftig van de vorige eeuw zo ver te stellen dat niet Bethlehem of Jeruzalem de geboorteplaats van het christelijk geloof was, maar het gehucht Qumran bij de Dode Zee; want daar waren deze rollen gevonden. Anderen trokken parallellen tussen maaltijden die in de rollen worden beschreven en het Heilig Avondmaal. Allemaal misverstanden – of soms moedwillige vertekeningen van de feiten? Een parallel die wel klopt is die tussen de gemeenschap van goederen bij (een deel van) de mensen die de rollen schreven en bij de eerste christenen (Handelingen 4:32-35).

Ondanks deze misverstanden, ondanks wat ze *niet* zijn, zijn de Dode-Zee-rollen belangrijk. Ik noem daarvoor een paar redenen.

1. Om te beginnen laten ze zien dat de tekst van de Hebreeuwse Bijbel, ons Oude Testament, behoorlijk nauwkeurig is overgeleverd. De oudste handschriften van het Oude Testament die we tot dusverre hadden dateren van rond 1000 na Christus; de Dode Zee-rollen zijn uit de tijd voor Christus en dus zeker 1000 jaar ouder. De kwaliteit van de overlevering blijkt bijvoorbeeld uit twee complete handschriften van Jesaja die zich tussen de rollen bevonden en die de kwaliteit van de al bekende tekst bevestigen.

2. Deze teksten hebben ons enorm veel inzicht gegeven in de veelkleurigheid en veelvormigheid van het Joodse volk in de tijd vóór Jezus en in de eerste eeuw. De teksten spreken elkaar overigens vaak tegen en zijn dus waarschijnlijk afkomstig van diverse Joodse groepen en sekten. Het zijn eigenlijk de enige vroeg-Joodse teksten die niet uit kringen rond de Farizeeën afkomstig zijn.

3. De rollen geven zicht op de levendige messiasverwachting van het Joodse volk, die heel gevarieerd blijkt te zijn. Sommige teksten bevatten de verwachting dat de Messias een priester zal zijn, anderen denken juist aan een koning. Ook is er soms sprake van dat er twee messiassen zullen komen. Er is zeker één tekst waarin de begrippen 'Zoon van God' en Messias met elkaar worden gecombineerd en een andere waarin de verwachting wordt uitgesproken dat de Messias wonderen zal doen. Maar nergens lezen we de verwachting dat de Messias verzoening zal brengen door te lijden en te sterven.

Wie door de vele misverstanden en speculaties heen kan kijken, kan dus heel wat leren van de Dode Zee-rollen.

MISVERSTAND 54

Je kunt bijbellezen zonder geloof

Je hoort nog wel eens beweren dat iedereen de Bijbel kan lezen en dat het voor het resultaat niet uitmaakt of iemand gelovig is of niet. Dat klinkt op het eerste gehoor logisch: elke lezer komt dezelfde letters en woorden tegen met dezelfde grammatica, of hij nu gelovig is of niet. Toch is deze bewering een misverstand. De Bijbel is namelijk een boek, en het begrijpen van een boek heeft meer overeenkomst met het bekijken van een schilderij dan met een wiskundesom. Wiskundeopgaven en natuurkundige vraagstukken hebben slechts één correct antwoord, ongeacht wie eraan werkt: oud of jong, man of vrouw, westerling of zuiderling, voor iedereen is twee plus twee vier.

Maar kijk eens met een groep mensen naar een schilderij. Als ik dat deed met groepen studenten, was ik altijd weer verbaasd over wat anderen zagen ... of juist niet zagen. Dat de Bijbel wel iets heeft van een schilderij, blijkt wel wanneer je een willekeurige groep mensen vraagt wie Jezus voor hen is. Voor het antwoord op deze vraag maakt geloof of gebrek aan geloof wel degelijk verschil.

Ik moet een stap verder gaan: de Bijbel is geen gewoon boek, geen bron van kille feiten, maar een oproep van God aan ons. Of je nu benadrukt dat hij Gods liefdesbrief is of Gods kritiek op de mensheid die van Hem is vervreemd, de Bijbel vraagt om aanvaarding, om onderwerping, om een gelovig 'ja'.

Jezus Christus is het hart van de Bijbel; wie Hem niet kent en aanvaardt, kan daarom de boodschap van het boek niet echt begrijpen.

In dit verband zijn de woorden van Paulus in 1 Korinthe 2:14 van toepassing: ‘...de natuurlijke mens neemt de dingen van de Geest van God niet aan, want ze zijn dwaasheid voor hem. Hij kan ze ook niet leren kennen, omdat ze geestelijk beoordeeld worden.’ Lees deze woorden ook in het verband in 1 Korinthe 2. Een natuurlijke mens, iemand die niet wordt geleid door Gods Geest, kan Gods geschreven woord maar tot op zekere hoogte begrijpen.

Dit argument wordt nog sterker wanneer we bedenken dat de schrijver van een tekst in de beste positie is om deze tekst uit te leggen. Welnu, de Bijbel is ten diepste het werk van de Heilige Geest (2 Petrus 1:21, uitgebreid naar de hele Bijbel). Voor goede bijbeluitleg zijn we dus aangewezen op de Geest van God.

Het misverstand dat geloof niet nodig is voor het lezen van de Bijbel wordt deels veroorzaakt doordat wetenschappelijk bijbel-lezen, theologie dus, vaak wordt beoefend aan universiteiten door mensen die daar zijn benoemd op grond van hun academische kwaliteiten, niet vanwege hun geloof of karakter. Om theologie als wetenschap te bedrijven is geen geloof nodig, alleen een goed verstand, denkt men. Een gevaarlijk misverstand. Veel universitaire theologie is vruchteloos.

Theologie en bijbelstudie waren oorspronkelijk het domein van de kerk en dus van christenen. De scheiding tussen kerk en theologie is pas in de tijd van de Verlichting, dus in de achttiende eeuw, tot stand gekomen. Je zou kunnen zeggen dat de universiteit de Bijbel van de kerk heeft afgenomen. Zoals alle andere takken van wetenschap, bijvoorbeeld geschiedenis en psychologie, beweerde de wetenschappelijke theologie tot ver in de twintigste eeuw dat

zij objectief, neutraal en onbevooroordeeld is. Dat is echter een ideaal uit de tijd van de Verlichting waarvan we nu weten dat het fictie is. Niemand is totaal onbevooroordeeld in zijn denken en handelen, ook historici, psychologen en theologen niet. Wie wij zijn en waar we ons bevinden heeft veel invloed op ons denken.

Kortom, het lezen en uitleggen van de Bijbel is veel meer dan feitelijk tot ons nemen wat er staat; het is een geestelijk werk. De Bijbel werd niet geschreven voor iedereen, maar voor bekeerde mensen, discipelen van Jezus die geloven in de God die zich in dit boek openbaart. Lezers die niet openstaan voor wat God (tegen hen!) wil zeggen, zullen misschien wel de feiten, maar niet de boodschap van de Bijbel begrijpen. (De Heilige Geest kan natuurlijk ongelovige lezers wel tot bekering brengen, maar alleen door hun hart te openen voor God. De bekering opent dan de ogen voor wat de Bijbel werkelijk betekent.)

De Bijbel is door God aan de kerk gegeven en is van haar en niet van de theologen. Hij kan alleen begrepen worden door wie het geloof van de kerk delen.

Natuurlijk betekent dit alles niet dat grondige studie en kennis van de grondtalen, van de bijbelse landen en culturen, enzovoort, overbodig zijn. Dat zijn echter slechts de opstapjes tot het begrijpen van de boodschap.